

eurosfat

FORUMUL ANUAL DE DEZBATERI EUROPENE

**CEL MAI MARE FORUM
DE DEZBATERI EUROPENE
DIN ROMÂNIA**

sub patronajul:

#eurosfat2017

www.eurosfat.ro

**POLICY
BRIEF**

Apărarea la Est – cum poate contribui România la strategia europeană de securitate?

europuls

CENTRUL DE EXPERTIZĂ EUROPEANĂ

INTRODUCERE

În prima jumătate a anului 2019, România va prelua pentru prima dată de la aderarea la UE în 2007 președinția rotativă a Consiliului UE. Acest rol plasează țara noastră într-un punct de maximă vizibilitate al Uniunii Europene. Pentru o perioadă de șase luni România va coordona toate grupurile de lucru ale Consiliului, având ca responsabilitate principală asigurarea funcționării corecte a Uniunii și stabilirea priorităților acesteia. Președinția rotativă este un test substanțial de resurse umane și administrație, dar mai ales o provocare extraordinară de a demonstra și întări imaginea și expertiza europeană a țării.

Dar dincolo de responsabilitățile administrative, România va trebui să facă față unui moment istoric al UE și să poată discuta din perspectivă de lider orice domeniu important. La București și în țară vor avea loc întâlniri informare iar guvernul român poate să profite de momentul 2019 pentru a promova chiar și priorități anexe sau paralele, care nu țin complet de natura mandatului din Consiliul UE.

Europuls consideră că o astfel de prioritate, care nu poate lipsi de pe agenda României, este consolidarea apărării europene la Est. Fie din perspectivă de lider în UE, fie de țară inovatoare, fie de deschizător de drum sau de gazdă, de ce nu, a unui summit pentru Parteneriatul Estic sau pentru Uniunea pentru Apărare în 2019, România poate profita de moment pentru a prelua inițiativa.

În urma schimbărilor geopolitice din ultimii ani, România a căpătat o poziție unică pe scena europeană. De-a lungul celor zece ani de la aderarea la cele două organizații internaționale, NATO și Uniunea Europeană, România s-a bucurat de excelente relații bilaterale cu Statele Unite ale Americii, în timp ce și-a consolidat condiția de stat membru.

În același timp, pe parcursul celor zece ani, am fost martorii încercării Rusiei de a recupera condiția de putere mondială pe care o deținea în timpul Războiului Rece. De la intervenția în Georgia și până la anexarea Crimeei și criza din Ucraina, Rusia a demonstrat că este dispusă să folosească forța pentru a-și apăra sfera de influență. Atacurile rusești la suveranitatea teritorială a vecinilor estici ai Uniunii Europene au alarmat întregul continent european, în special țările din periferia estică, precum România sau Polonia.

Datorită poziției sale strategice, România este direct interesată de crearea unei zone de stabilitate și securitate în vecinătatea sa. În acest sens, România are potențialul de a juca un rol esențial, datorită apropierii teritoriale față de Rusia, evidentei orientări occidentale – atât europeană cât și transatlantică – a executivului român, dar și a opiniei publice favorabile ambelor organizații internaționale. Președinția Consiliului UE din 2019 este o oportunitate de care România trebuie să profite, fiind un moment de promovare a unei politici externe stabile și dinamice a UE. România poate juca un rol activ în promovarea unei strategii de apărare a UE la est.

1.Context

Contextul actual de securitate din estul Europei poate fi definit de trei mari tendințe internaționale: **a. continua presiune pusă de Federația Rusă** direct în Ucraina și Georgia și indirect în zona baltică, Republica Moldova, Armenia și Azerbaidjan; **b. dezinteresul administrației Trump** de a continua același nivel de sprijin NATO pentru Europa ca în anii 2000; **c. fereastra de oportunitate de a crea o reală Uniune pentru Apărare** în contextul unui interes sporit pentru integrare din partea Grupului de la Visegrád dar și a țărilor din Vestul Europei, precum Germania sau Franța. Ca și în alte ocazii, putem observa și în contextul actual o regulă generală nescrisă a modului în care Uniunea Europeană reacționează atunci când există o fragmentare a Alianței Atlantice. Declanșarea dorinței de independență a apărării europene are loc ca urmare a dezacordului dintre Statele Unite și țările europene în ceea ce privește răspunsul oferit unei anumite crize internaționale. Nu doar o singură dată, aflându-se în fața unei amenințări, Uniunea Europeană a recurs la ideea creării unei armate europene, idee folosită recent chiar de președintele Comisiei Europene, Jean Claude Juncker. Acest discurs trebuie însoțit de o foaie de parcurs, de o strategie clară cu pași de urmat pentru ca integrarea europeană în domeniul apărării să ofere cât mai curând o alternativă realistă pentru NATO. NATO dispune atât de structurile instituționale, cât și de bugetul și voința politică necesară din partea aliaților pentru a face față unei crize de securitate, pe când doar ideea de a dota Uniunea

Europeană cu un braț armat provoacă reacții opuse în rândul statelor membre. Orice progres spre o mai bună integrare în domeniul apărării trebuie să meargă mână în mână cu NATO, și colaborarea și coordonarea dintre cei doi actori să crească. Orice competiție între cele două cauzată de structuri și competențe care se suprapun și de un șir de comandă neclar, și orice diminuare politică a importanței NATO este în detrimentul situației politice și de securitate actuale din Europa.

Este necesar ca nivelul de interoperabilitate a țărilor din estul Europei să crească, într-un moment în care au apărut incertitudini în ceea ce privește compromisul american pe care s-a bazat apărarea Europei de la finalizarea celui de-al doilea război mondial și până în zilele noastre.

2. Propuneri pentru România

Pentru ca România să joace un rol activ în definirea politicii de apărare europeană:

- la nivel intern, este nevoie de un **plan de acțiune** clar care să implice și să coordoneze diferitele administrații ale statului, precum președinția, ministerul apărării și cel al afacerilor externe. În plus, se recomandă crearea unor spații de dialog cu partenerii europeni, în special cu țările vecine. Acest dialog politic și diplomatic la nivelul cel mai înalt poate crea un climat favorabil unei colaborări mai strânse între România și țările vecine în materie de apărare;

- pe plan extern, România ar putea promova **punerea în comun a bugetelor alocate**

apărării de către statele membre, precum și coordonarea lor, o necesitate recunoscută atât de NATO cât și de UE;

- realizarea de **activități comune de formare a personalului** din domeniul apărării și exerciții de pregătire militară care să implice forțele armate ale mai multor state aliate;

- inițierea unor **proiecte comune de cercetare și dezvoltare**, în cadrul unei Agenții Europene de Apărare cu putere și responsabilitate sporită;

- promovarea unei **viziuni politice clare și colective** asupra percepției amenințărilor și intereselor de securitate ale fiecărui stat membru

- promovarea unei **prioritizări ale amenințărilor imediate**, restrângerea priorităților curente de acțiune și concentrarea fondurilor disponibile spre acestea

- încurajarea unui **plan comun tuturor statelor membre de achiziționare a echipamentului militar**;

- promovarea prin pași mici și realiști a creării unei **Uniuni Europene a Apărării**, care să colaboreze cu NATO pentru evitarea suprapunerii de competențe, de structuri și de sarcini.

În această dezbateră, România ar trebui să adopte o poziție care să sprijine în primul rând colaborarea interinstituțională între NATO și Uniunea Europeană, căreia se încearcă să i se ofere un nou impuls încă din vara anului trecut. România poate profita de

președinția rotativă a Consiliului Uniunii Europene pentru a sublinia importanța unor relații funcționale și de sprijin reciproc între cele două organizații internaționale, care doar dacă acționează în mod coordonat pot garanta siguranța de care continentul european are atât de multă nevoie.

România poate fi vocea care să aducă la cunoștința partenerilor NATO și UE îngrijorările și dificultățile pe care le întâmpină în momentul de față țările est europene, în timp ce promovează acțiunea comună a celor două organizații. În consecință, ar constitui un exemplu pentru restul țărilor europene, la fel de dependente în momentul de față de sprijinul american dar optimiste în ceea ce privește dezvoltarea, pe viitor, a unei forțe militare pur europene.

În același timp, trebuie să recunoaștem riscul serios al stagnării unui proiect de apărare aprofundat european din cauza unui partizanat prea puternic pentru NATO. Europuls consideră complet realistă o Uniune Europeană pentru Apărare care nu numai că nu periclitează Alianța Nord-Atlantică, dar îi întărește flancul estic și chiar sudic.

Vor exista însă membri ai contextului de securitate conservator, ai comunității de apărare formate într-o mentalitate semi-stagnantă dependentă complet de NATO, care se vor opune cu orice preț unui angajament în context pur european. Mai mult decât atât, comunitatea de apărare este în mod clasic și o sursă de opoziție față de orice pierdere sau chiar cedare temporară de suveranitate atunci când vine vorba de domeniul militar. Realitatea este însă aceea ca **România nu poate face față singură amenințărilor reale existente în acest moment.** Iar concluzia care reiese, în acest context, este că stagnarea poate fi periculoasă și deci, chiar și cedarea atență din suveranitate sau o preferință pentru un proiect de apărare EU-centric sunt nu numai benefice, dar chiar necesare.

3. Riscuri

Există în momentul de față o serie de riscuri pe care România va trebui să le adreseze în viitorul nu foarte îndepărtat. Riscul cel mai mare vine probabil dinspre frontul de est, unde Rusia încearcă să își recapete statutul de super-putere prin: **(i)** provocarea de războaie directe, precum cel din Georgia din august 2008; **(ii)** anexarea de teritorii (Peninsula Crimeea în 2014); **(iii)** prin războaie proxy, precum cel din partea de est a Ucrainei; **(iv)** finanțarea forțelor discordante, eurosceptice și populiste din politicul și presa europeană; și **(v)** prin influențarea directă și indirectă a alegerilor sau a referendumurilor din țările avansate din vest.

Este important să înțelegem că aceste tendințe nu sunt întâmplătoare nici aleatorii. Administrația Putin înțelege perfect sistemul Uniunii Europene și vulnerabilitățile sale. Dacă acceptăm că strategia sa principală este o Europa fragmentată și slabă, trebuie să acceptăm că orice fel de discordie în interiorul UE este favorabilă Rusiei.

Un al doilea risc pentru România vine dinspre Washington, D.C., unde președintele Statelor Unite ale Americii, domnul Donald J. Trump, a declarat că NATO este o organizație învechită și că America nu își va apăra aliații dacă aceștia nu vor cheltui mai mult pentru apărare. Această viziune izolaționistă poate duce la o reducere periculoasă a forțelor americane de pe teritoriul european sau în cel mai rău caz poate contribui la destrămarea NATO.

Al treilea risc vine chiar din centrul Uniunii Europene care este și va fi afectat de Brexit. Ieșirea Regatului Unit din UE va avea nu doar efecte considerabile pe plan politic, economic, social ș.a.m.d.; dar va afecta și pilonul de apărare al UE. Retragerea forțelor britanice

din misiunile CSDP va afecta stabilitatea țărilor din Balcanii de Vest, dar și Ucraina, Moldova, Georgia etc. Acest efect de domino va determina o înrăutățire a nivelului de securitate și de pace din aceste zone, iar România va fi în avangarda estică a Uniunii Europene.

Scenariul cel mai nefavorabil pentru România ar fi acela în care toate aceste riscuri, sau o parte din fiecare, s-ar produce în același interval de timp. În realitate acest proces de destabilizare a zonei în care ne aflăm a început deja și întrebare este: ce poate face România pentru a putea opri sau încetini acest trend?

4. Concluzii

Concluzia principală pe care trebuie să o tragem, dincolo de orice altceva, este că România **nu poate face față singură** problemelor și riscurilor actuale. Urmarea logică este că interesul României este crearea unei structuri complexe de apărare în Estul continentului, care să convingă și să includă atât statele membre din vest și sud dar să obțină și sprijinul, cel puțin tacit, al Statelor Unite.

Pentru ca un astfel de proiect să aibă succes, să fie concentrat pe estul Europei, să includă România într-un mod coerent sau să fie de termen lung, țara noastră trebuie să fie și **extrem de activă** în realizarea sa. Aceasta implică nu doar adaptarea la tendințele statelor mai mari din Europa, dar și inițiativă din partea guvernelor românești de a se implica în elaborarea politicii europene comune de apărare și securitate, pe termen lung. Va fi nevoie de **negocieri multilaterale**, crearea unui grup de țări prietene ale proiectului, un efort diplomatic deschis către Rusia dar și un limbaj ferm care să sublinieze că apărarea Uniunii Europene este în primul rând un drept al statelor membre și nu un subiect de decizie al Kremlinului.

Nu în ultimul rând, Europuls consideră că momentul RO2019 poate fi oportunitatea principală de a conduce această discuție la o finalitate. Chiar și dacă apărarea nu va fi o prioritate anunțată a Președinției Române a Consiliului UE 2019, ea poate fi un subiect principal de discuție în toate reuniunile informale, evenimentele laterale și, de ce nu, în cadrul unui eventual summit european desfășurat la București în 2019 pentru un nou Tratat European de Apărare.

AUTORI

Raluca BĂRZU

Andrei CONSTANTIN

Oana DUMA

Experți afiliați EUROPULS

DESPRE

Europuls – Centrul de Expertiză Europeană

Centrul de Expertiză Europeană EUROPULS este o organizație non-guvernamentală înființată în anul 2010 la Bruxelles de un grup de experți români în afaceri europene. Scopul acesteia este acela de a promova procesul de integrare europeană în România dar și de a contribui la dezvoltarea unui spațiu public european. Europuls urmărește să încurajeze dezbaterile publice pe teme europene prin articole și studii, precum și prin organizarea de dezbateri, ateliere de lucru și conferințe, printre participanții la aceste evenimente numărându-se comisari europeni, europarlamentari români și străini, lideri politici, reprezentanți ai societății civile, experți și jurnaliști.

Europuls este inițiatorul și principalul organizator al EUROSFAT, forumul anual dedicat dezbaterilor pe teme europene și partener fondator al proiectului RO2019 pentru sprijinul Președinției Române a Consiliului UE din 2019. Asociația Europuls, înființată în 15 martie 2010 și înregistrată oficial atât în România cât și în Belgia, este complet independentă de orice organism cu caracter politic.

www.europuls.ro

Copyright © 2017 Europuls – Centrul de Expertiză Europeană

Toate drepturile sunt rezervate, conform Legii nr. 18/1996 privind drepturile de autor. Întregul conținut al documentului, indiferent de natura lui (text, imagini, elemente grafice, etc.) este proprietatea Europuls – Centrul de Expertiză Europeană. Conținutul nu poate fi reprodus, modificat, transferat, distribuit, republicat, copiat sau transmis în orice altă formă fără permisiunea prealabilă a Europuls.